

schouwd wordt, was in uitdrukkingwijze de schilderkunst verre vooruit. Het gaat er in de Muziek om, een gevoel, opgewekt door het leven, direct in klanken om te zetten. De Muziek streeft er niet naar natuurtafereelen na te bootsen of geluiden of wat ook. Waar zij dit doet, — ik weet dat er zulke muziek bestaat — is zij altijd *onzuiver d.i. niet rein-geestelijk*. Welnu, is het dan wonder, dat de schilderkunst ook eindelijk dit juk: de natuur, van zich wil werpen of zooals ik indertijd schreef: „dat zij haar krukken eindelijk wil weg werpen en alleen wil gaan?”

Dit alleen gaan is gevaarlijk, zeker ik weet het, er moet iets voor de natuur in de plaats komen en we zullen aanstonds zien wat dat is.

Voorloopig zullen wij nagaan hoe zij dit gedaan heeft. De natuur zelf heeft de Kunst het middel aan de hand gedaan. Het is 'n feit, ik heb het door jaren lang werken zelf ondervonden, dat wie lang en aandachtig de natuur bestudeert en haar in al hare veranderlijkheid betrapt, ten slotte aan *stijl* uitkomt.

De natuur wordt ten laatste *begrip* en *begrip* is *stijl*.

Ik zal het u uitleggen: als ik 'n hart teeken,

dan weet iedereen, dat dit 'n hart voorstelt; volgens de *natuur* is het geen hart, niemand zal willen erkennen, dat deze symmetrische vorm 'n hart is, of op z'n minst de afbeelding er van. Toch zal iedereen, zelfs 'n kind, het als 'n hart *begrijpen*.

Het is niet een hart volgens de *natuur*, het is 'n hart volgens het *begrip*.

Het is het *begrip* van een hart.